

De redding van huishoudkunde

De plannen van staatssecretaris drs. K. de Jong Ozn. van onderwijs en wetenschappen om als gevolg van een wijziging van het Besluit LBO/LAVO het vak huishoudkunde (en ook textiele werkvormen) uit het beroepsonderwijs af te voeren hebben terecht veel mensen wakker geschud en tot actie gebracht.

Nu de staatssecretaris op 27 april 1981 aan de leden van de Vaste commissie voor onderwijs en wetenschappen uit de Tweede Kamer heeft toegezegd om een aantal veranderingen in het wijzigingsbesluit te zullen aanbrengen, is de druk enigszins van de ketel. Maar of deze toezeggingen voldoende zijn om de positie van huishoudkunde veilig te stellen op de lange termijn blijft de vraag.

Wijzigingsbesluit LBO/LAVO

Wat is er aan de hand? Vooral in de periode na de Tweede Wereldoorlog is het aantal uren dat aan wat we nu huishoudkunde noemen besteed werd in het (lager) beroepsonderwijs sterk teruggelopen. Deze vermindering heeft zich vrijwel geruisloos voltrokken. Onder het mom van veralgemenisering van het onderwijs werd huishoudkunde vervangen door 'leervakken' met een meer algemeen karakter.

Eind januari 1981 vroeg staatssecretaris De Jong aan een aantal instanties die hem over deze materie moeten adviseren (waaronder vakorganisaties, besturenbonden en de Onderwijsraad, de zgn. artikel 3-organisaties) wat hun oordeel was over een voorgenomen wijziging van het Besluit LBO/LAVO 1973. Dit besluit schrijft door middel van minimum-urenaantallen in belangrijke mate voor, hoe in de diverse schooltypen de lesroosters er uit zien. Deze wijziging is voorgesteld door de commissie 4-jarig LBO, en houdt onder meer in, dat het vak huishoudkunde, dat in de (beroepsgerichte) bovenbouw van het LHNO nog met tenminste 6 uur voorkwam (in het IHNO was dit 10 uur), nu tot zgn. 0-vak zou worden teruggebracht. Aan de scholen wordt dan overgelaten, of het vak al dan niet in het lesrooster wordt opgenomen. Een ander belangrijk punt in het wijzigingsvoorstel is, dat erkend wordt dat het vak huishoudkunde een algemene component heeft, die voor alle leerlingen van het voortgezet onderwijs van belang is. Echter, daar werd niet de konsekwentie uit getrokken dat het vak in de lessentabel ook maar als algemeen vak vermeld zou worden. Zelfs het LNHO/IHNO moest in de (algemene) bovenbouw van huishoudkunde verstoken blijven. Door een verschuiving van uren van andere vakken zou tenslotte de positie van huishoudkunde ten opzichte van met name gezondheidskunde, textiele werkvormen (hoewel ook in de knel) en uiterlijke verzorging verslechteren, ook al omdat het aantal minimum uren voor beroepsgerichte vakken teruggebracht zou worden van 24 naar 12.

De argumenten voor deze voorstellen worden – volgens een toelichting – ontleend aan het streven naar een harmonisering van met name MAVO en diverse vormen van LBO; de ontwikkelingen van nieuwe vakken als gezondheidskunde, *huishoudkunde* en textiele werkvormen; de versterking van de beroepsoriëntatie en -voorbereiding in het LHNO/IHNO. Als we de toelichting met betrekking tot het tweede punt volgen, dan

lezen we dat onder invloed van het streven naar veralgemening en verbreding de doelstellingen van het vak zorg voor de woning, de voeding en de kleding gewijzigd zijn. Dit vak (nu: huishoudkunde) heeft een algemene component, die met name in de leerjaren 3 en 4 (bovenbouw) van het LBO zal worden onderwezen. Aan invoering van huishoudkunde als algemeen vak is het LBO met uitzondering van het LHNO/IHNO nog niet toe (volgens de kommissie 4-jarig LBO), en invoering bij het HNO zou niet gewenst zijn met het oog op harmonisatie van vakken in de onderbouw van het LBO. Algemene aspecten van huishoudkunde zouden tot uiting gebracht kunnen worden in het vak algemene technieken (een vak met een andere opzet). Hoewel huishoudkunde dus van belang is voor iedereen, moet het (nog) niet worden ingevoerd.

Aktie

Het was het voornemen van staatssecretaris De Jong deze wijzigingsvoorstellen in maart door te voeren: hij had de artikel 3-organisaties gevraagd voor begin maart te adviseren. Een korte tijd om tot een weloverwogen reactie te komen, zoals later is gebleken.

Voor de Vereniging voor Huishoudkunde in Nederland (VHN) reden genoeg om in aktie te komen. (Deze vereniging heette tot voor kort Vereniging voor Huishoudwetenschappen; na lange voorbereiding heeft men zich op 20 maart 1981 omgedoopt.) Op een inderhaast op 12 februari in Utrecht belegde vergadering werd een stuurgroep gevormd, om de te voeren aktie te coördineren. Voor die aktie waren door de ongeveer 150 aanwezigen in diverse groepjes voorstellen uitgewerkt. Als eerste daad protesteerden de aanwezigen via een telegram bij de heer De Jong tegen zijn beleid. Als vervolg demonstreerden op 18 februari tweehonderd mensen in Ede, waar de heer De Jong de jubilerende Prinses Marijkeschool zou toespreken.

Belangrijk eerste aktiepunt was, het informeren van alle betrokken docenten huishoudkunde in het LHNO/IHNO. Het wijzigingsbesluit was op veel scholen niet verder dan besturen of direkties gekomen, zodat tal van docenten nog van niets wisten. Daarvoor werd de brochure 'Huishoudkunde bindt de strijd aan/Redt Huishoudkunde' vervaardigd, die via de scholen aan alle huishoudkundedocenten is toegezonden, samen met ander aktiemateriaal. Dit aktiemateriaal omvatte model-brieven om bij schoolbesturen, vakorganisaties en het ministerie te protesteren. Verder zijn 12.000 briefkaarten, die aan de Vaste kommissie voor onderwijs en wetenschappen uit de Tweede Kamer gezonden konden worden, verspreid. Tenslotte zijn de docenten voorzien van handtekeningenlijsten, die ingevuld aan de VHN geretourneerd konden worden.

Daarnaast was het van belang, te weten te komen wat voor adviezen de artikel 3-organisaties aan de staatssecretaris zouden geven. Zoals al eerder opgemerkt: de tijd om te reageren was kort, en tal van organisaties hadden dan ook niet de tijd genomen om met betrekking tot huishoudkunde tot een zorgvuldige standpuntsafweging te komen. Nadat deze organisaties van informatie waren voorzien heeft een aantal alsnog voor huishoudkunde gepleit.

Om de aktie een breder draagvlak te geven, heeft de VHN aan veel instanties die zich op wat voor manier ook met huishoudkundige zaken bezighouden gevraagd om bij de staatssecretaris te pleiten voor het behoud van huishoudkunde. Vele organisaties hebben dat gedaan, en hebben gewezen op het belang van een degelijke huishoudkun-

dige basis voor alle mensen in het algemeen, en in bepaalde beroepen (zoals de Consumentenbond, de Nationale Ziekenhuisraad en de Emancipatiecommissie).

Tenslotte was het van belang om in de aktie niet alleen aan te geven, dat de huidige positie van huishoudkunde op z'n minst gehandhaafd moet blijven, maar dat dat op zich onvoldoende is om jonge mensen een goede basis te geven om (later) voor zichzelf en anderen te kunnen zorgen. Weliswaar is het (onder de 'oude' lessentabel) mogelijk in de onderbouw van het LHNO aandacht te besteden aan huishoudkunde (algemeen) – een mogelijkheid die onder de 'nieuwe' tabel zeker zou verdwijnen – maar daarmee wordt een te kleine groep leerlingen bereikt. Vandaar dat ook geprobeerd is om voor de aktiepunten *Invoering van huishoudkunde als algemeen vak in de onderbouw van het LBO en de eerste cyclus van het AVO* ondersteuning te vinden. Aanknopingspunten daarvoor worden onder meer gevonden in het beleid van de rest van de regering, en in uitspraken van de Tweede Kamer (voedingsonderwijs) en de SER (konsumentenvorming). Dat de aktie van de Vereniging voor Huishoudkunde in Nederland veel heeft losgemaakt blijkt wel uit de vele reakties, die zowel de VHN, het ministerie van O&W als de Tweede Kamer mochten ontvangen.

Bijna 20.000 handtekeningen werden in een aantal weken voornamelijk via de scholen ingezameld; in honderden telegrammen, brieven en briefkaarten werd geprotesteerd tegen de voorgenomen wijziging. Honderden docenten huishoudkunde hebben op op korte termijn georganiseerde regionale vergaderingen hun verontwaardiging uitgesproken. Op tal van scholen hebben huishoudkundedocenten niet alleen kollega's, maar ook leerlingen en ouders geïnformeerd. Tenslotte hebben vele studenten huishoudkunde van de lerarenopleidingen (NLO's) zich te weer gesteld voor het behoud van huishoudkunde. Kortom: huishoudkunde heeft inderdaad de strijd aangebonden.

Het resultaat

Nadat gebleken was, dat het wijzigingsbesluit op veel weerstand stuitte, en niet in de loop van maart doorgevoerd kon worden, heeft de Vaste commissie voor onderwijs en wetenschappen uit de Tweede Kamer op 27 april j.l. hierover met de staatssecretaris van gedachten gewisseld. Van te voren heeft de VHN uiteraard alle kamerfrakties van informatie voorzien, en bepleit dat de kamercommissie de staatssecretaris zou trachten op een ander spoor te krijgen. Belangrijk argument daarbij is, dat huishoudkunde, door het *doel* (mensen leren zichzelf en anderen in optimale zin te verzorgen), door de *onderwerpen* (van wonen tot voeding, van konsument-zijn tot taakverdeling in huis), door de *aanpak* (aansluiten bij de dagelijkse belevingswereld van de leerling) en door de *integratie* van 'hoofd, hart en handen' unieke mogelijkheden biedt, die niet overboord gezet mogen worden, en die feitelijk voor alle leerlingen in het voortgezet onderwijs van belang zijn. Ter ondersteuning daarvan heeft VHN-vice-voorzitter (en aktievoerder) Bob van der Velde op 27 april 18.561 handtekeningen aangeboden aan de fungerend voorzitter van de kamercommissie, N. Ginjaar-Maas. Tijdens de vergadering van de commissie zette staatssecretaris De Jong uiteen, dat hij bereid was een aantal (kleine) wijzigingen in het wijzigingsbesluit aan te brengen. Wat betreft huishoudkunde komt dit neer op de invoering van huishoudkunde (algemeen) als 0-vak (een vak dat gegeven mag worden) in de onderbouw van het LHNO/IHNO, en een uitstel van de invoering van de wijziging van de tabel voor de bovenbouw (waaronder het terugbrengen van

huishoudkunde (beroepsgericht) van 6 naar 0 uur) met een jaar (lees: tot na de verkiezingen). Voor een meerderheid van de commissie (VVD en CDA) kennelijk voldoende om van verdere druk op de staatssecretaris af te zien. De verwachting is, dat de wijziging in deze vorm nog voor de zomervakantie bij Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) afgekondigd zal worden. Feitelijk is dat te laat, om tot invoering in het nieuwe schooljaar over te kunnen gaan (om rechtspositionele problemen te vermijden had de AMvB vóór 1 mei afgekondigd moeten worden). Ook deelde de staatssecretaris mee, dat aan de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid een advies is gevraagd over de noodzakelijke elementen voor de basisvorming van (jonge) mensen.

Helaas is huishoudkunde dus (nog) niet in het gehele LBO en AVO ingevoerd. De situatie is echter niet hopeloos. Huishoudkunde (algemeen) is door de invoering in het LHNO/IHNO als vak apart erkend, en dat is een eerste belangrijke stap. Bovendien is door de aktie de problematiek, die huishoudkunde aan de orde stelt in de belangstelling komen te staan, zowel politiek als bij tal van maatschappelijke organisaties, en ... in het werkveld. Op tal van scholen is de discussie over huishoudkunde los gekomen, en is gebleken dat het vak (gelukkig) door velen positief gewaardeerd wordt. Hopelijk kan dit een rol spelen bij het vaststellen van lesroosters, want door het vak in de onderbouw als 0-vak op te nemen wordt de besluitvorming over het (toch belangrijke?) huishoudkunde naar de scholen afgeschoven.

Door het uitstellen van de urenvermindering van huishoudkunde (beroepsgericht) is het afvoeren van het vak uit de bovenbouw van het LHNO/IHNO voorkomen, nu, en wellicht ook in de toekomst.

Resultaat van de aktie is ook, dat men heeft ingezien dat huishoudkundeleraars, en als representant daarvan de VHN, best in staat zijn aan te geven wat het belang van hun vak is, en waarom daarvoor opgekomen moet worden. De VHN is nu dan ook uitgenodigd om mee te denken over de invulling van het vak huishoudkunde voor het LHNO op C-nivo. Ook de groei die de VHN nu doormaakt geeft wel aan, dat steeds meer mensen de VHN als belangrijke organisatie zien.

Hoe verder?

De stuurgroep, die de aktie koördineerde, zal het vervolg daarvan overdragen aan de sekte onderwijs van de VHN. Die sekte zal zich bezig gaan houden met verdere uitwerking van wensen en plannen met betrekking tot huishoudkundeonderwijs, zowel zeer konkreet (het vervaardigen van (les)materiaal) als meer gericht op het beleid: maatschappelijke organisaties en overheid blijven benaderen, en bepleiten dat er geld beschikbaar komt om materiaal te ontwikkelen. Als eerste komt daarvoor konsumentenvorming in aanmerking.

Het is daarom van belang, dat zoveel mogelijk docenten daaraan meewerken. Daarnaast dienen zij in hun vakorganisaties voor hun belangen op te komen. Bijna ongemerkt dreigden alle bonden met het eerste wijzigingsvoorstel van staatssecretaris De Jong in te stemmen. Tot slot mag het werk van de harmonisatiecommissie (kommissie 4-jarig LBO) niet uit het oog verloren worden. Deze kommissie zet haar werk voort, en zal in de toekomst toch met betere voorstellen met betrekking tot huishoudkunde moeten komen.

Voor de VHN is de aktie hiermee dus niet afgelopen. Ik hoop voor u ook niet.

M. P. Mazeland